

Regeringskansliet
Finansdepartementet
103 33 Stockholm**Yttrande över betänkandet En väl fungerande ordning för val och beslutsfattande i kommuner och regioner (SOU 2021:16)**

(Fi2021/01444)

Riksdagens ombudsmän har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet En väl fungerande ordning för val och beslutsfattande i kommuner och regioner (SOU 2021:16). Utifrån de synpunkter JO har att beakta vill jag föra fram följande.

Automatiserat beslutsfattande

Förslagen i betänkandet medför att det införs bestämmelser som möjliggör för kommuner och regioner att använda sig av automatiskt beslutsfattande i ärenden som handläggs enligt förvaltningslagen och kan överklagas förvaltningsrättsligt. För dessa ärenden kommer det alltså finnas en motsvarande möjlighet att fatta automatiserade beslut som gäller för statliga myndigheter. Jag instämmer i bedömningen att det inte är motiverat att behandla kommuner och regioner respektive statliga myndigheter olika i detta avseende och tillstyrker att det införs en sådan möjlighet. Jag vill dock lyfta följande.

Förslagen innebär att det på normnivå införs en möjlighet till automatiserat beslutsfattande i ett flertal ärendegrupper. I den praktiska tillämpningen kan det därmed uppstå svåra vägvalsfrågor i fråga om vilka ärendetyper som lämpar sig för automatiskt beslutsfattande. Den föreslagna regleringen kommer alltså att ställa höga krav på de kommuner och regioner som avser införa automatiskt beslutsfattande.

I betänkandet förs det inte någon utförligare samlad diskussion kring detta och den vägledning som ges är sparsam. Det ges t.ex. exempel på endast två ärendetyper utan att närmare redovisa varför de lämpar sig för automatiskt beslutsfattande. Dessa två exempel är hämtade från en hemställan från Sveriges kommuner och regioner (SKR). I denna finns ytterligare ärendetyper angivna, bl.a. ansökningar om ekonomiskt bistånd.

Det hade varit värdefullt med en utförligare diskussion kring de exempel som anges i hemställan och i vilken utsträckning de ärendegrupperna är lämpliga för automatiserat beslutsfattande.

Jag anser att det finns anledning att uppmärksamma dessa frågor i det fortsatta lagstiftningsarbetet. Jag utgår från att de överväganden och förslag som Digitaliseringsrättsutredningen redovisade i betänkandet Juridik som stöd för förvaltningens digitalisering (SOU 2018:25) om bl.a. insyn i förvaltningens verksamhet, beaktas vid beredningen av förslagen om möjligheter till automatiserat beslutsfattande i kommuner och regioner.

Kommunala föreskrifter

Jag välkomnar utredningens förslag, som innebär ett klargörande av vad som gäller i fråga om tid för överklagande av normbeslut.

Jag har i min tillsyn noterat en annan fråga där rättsläget till följd av införandet av den nya förvaltningslagen får anses vara oklart.

1986 års förvaltningslag innehöll en bestämmelse som föreskrev att ett överklagande av ett beslut om avvisning på grund av att överklagandet kommit in för sent skulle överklagas i samma ordning som beslut i huvudsaken (30 §). Bestämmelsen fördes inte över till den nya förvaltningslagen. Enligt 6 § i lagen om nämnder för vissa trafikfrågor får en nämnds beslut om trafikföreskrifter enligt 1 § överklagas till länsstyrelsen. Eftersom det enligt den nya förvaltningslagen saknas särskilda bestämmelser som reglerar överklagande av avvisningsbeslut på grund av att ett överklagande har kommit in för sent, skulle det kunna antas att ett sådant beslut överklagas till allmän förvaltningsdomstol i enlighet med 40 § förvaltningslagen. En sådan ordning får alltså den något ologiska konsekvensen att ett avvisningsbeslut därmed överklagas till en annan instans än ett överklagande av ett beslut i huvudsaken.

Per Lennerbrant

Ärendet har föredragits av Olle Molin och Maria Östling.